

Inczédy Tamás - Cselik Ágnes

NYITOTT KAPU

KÁLLAY-NÉGYKEZES

2022-03-01 | **NOVELLA**

I. T.: Pár éve, pontosan 2017 őszén lehetőségem nyílt egy szemesztert kutatóként eltölteni a Leuveni Egyetemen. Az ösztöndíjat megosztva kaptam Cs. Ágnessel, akiről korábban semmit sem tudtam, még nevét is az ösztöndíjbizottság szűkszavú értesítőjében olvastam először – annyival kiegészítve, hogy csillagász, szakterülete a Jupiter holdjainak haladási interdependenciái.

Kutatási területeink köszönő viszonyban sem voltak egymással, de ez nem akadályozta meg az ösztöndíjbizottságot, hogy a számtalan egyéb ránk rótt kötelezettségeinken túl féléves tapasztalatainkról közös tanulmányt is igényeljen.

soha nem írtam négykezeset

A pályázati kiírásban ilyen házi feladat nem szerepelt, és az egész nagyon nem volt ínyemre. Mindig fontos volt, hogy csakis olyanról írjak, ami igazán

foglalkoztat. Nyilván patetikusan hangzik, de a szabadságom veszélyeztetését láttam még egy ilyen projektben is. Ráadásul soha nem írtam négykezeset, meg sem kísértett az ötlet, de tudtam, hogy ebbe még Örkény István bicskája is beletört, pedig neki aztán tényleg minden sikerült, és ő a négykezeset Déryvel próbálta. Nekem meg olyan valakivel kellene épkezláb szöveget összetákolnom, akit nem ismerek...

Az igazat megvallva, elég rázós időszakom volt akkoriban, nagyon rám fért volna a környezetváltozás, de ez a közös megírandó baljós árnyként lebegett a fejem fölött – majdnem visszamondtam az utat. Nem sejtettem, milyen könnyű lesz megírni beszámolóinkat Ágival.

De ne szaladjunk ennyire előre!

Csak az indulás napján találkoztam vele a Nyugati pályaudvaron, pontosabban a vonatfülkében, ahová az ösztöndíjbizottságtól postán kapott helyjegyünk szólt. Amikor odaértem, már bent ült, olvasott.

Ahhoz képest, hogy csillagász, meglepően csinos, gondoltam, viszont ordított róla, hogy még annyira sem örül a ránk mért közös munkának, mint én. Sután kezet fogtunk, bemutatkoztunk, aztán visszahuppant az ülésre és újra elmélyedt a könyvében, én meg a poggyászaimat rendezgettem tök fölöslegesen.

Vagyok akkora könyvbuzi, hogy kíváncsiságomat nem hagyta nyugodni, vajon mit olvas. Nem akartam az olvasmány alapján semmiféle következtetést levonni Cs. Ágnes személyiségéről, egyszerűen csak szerettem feltérképezni mindenkori környezetemet. A könyvek értékes erőforrások is lehetnek. Fene tudja, talán kisiklik a vonatunk, beszorulunk a roncsba, és napokig kell várakoznunk, míg a tűzoltók kiszabadítanak. Hát ilyen esetben nagy különbség, hogy az ember a telefonok lemerülése után azzal tölti az idejét, hogy az idegeit őrli, vagy talál a keze ügyében egy valamirevaló könyvet, amiben elmélyedhet.

kérdőjel nélkül

Nyilván rákérdezhettem volna, mit olvas, de nem volt kedvem beszélgetést kezdeményezni, és főleg nem akartam ilyen orbitális közhellyel indítani. Lopva vettem

egy pillantást a borítóra, vagyis mindjárt kettőt, mert a cím első olvasatra értelmetlennek tűnt, azt hittem, rosszul láttam: *Melyik Erasmus kávéházban*, így, kérdőjel nélkül. Ütős cím, nyilván szépirodalom.

Végre elindult a vonat. A monoton zakatolás – vélhetően természeténél fogva – nem nyomja el a kínos csendet, mintha kissé fel is nagyítaná.

– Tessék? – kérdezte Cs. Ágnes felpillantva a könyvből.

Ostobán bámultam rá. Egy pillanattal később tudatosult bennem, hogy ismét megtörtént, ami akkoriban egyre gyakrabban: akaratlanul kimondtam a gondolatomat. Ez persze nem valami kezdődő Tourette-szindróma volt, hanem merő szórakozottság.

– Izé – nyögtem –, semmi – és már épp ki akartam lépni a fülkéből, de meggondoltam magam, és visszaültem.

Cs. Á.: Minden valamire való történet vonaton kezdődik, mert mindegyik egy utazást mesél el. Esetleg hajón vagy repülőn is kezdődhetnek történetek, vagy csak úgy az utcán, ahogy átmegyünk az egyik oldalról a másikra, kikerüljük az időseket és a kisgyerekek kezét szorosán fogó, lassan haladó szülőket, és az is megtörténik olykor, hogy beszippant a történet, hiszen el is kezdtük már, vagy jó ideje benne is vagyunk, csak épp még nem tudunk róla. Minden történetben vannak szereplők, örök figurák, te és én, mi és ők, sorsuk összefonódik vagy távolodik végleg, ezt sosem tudjuk az adott pillanatban, sőt kifejezetten sokszor tévedünk, azt hisszük, hogy tudjuk, de persze nem, honnan is tudhatnánk, nincs rálátásunk, nincs perspektívánk, ez utóbbi főleg nincs, értelmünk is halvány, de sorsunk az van, még ha unalmas vagy rettenetes is. Ezért szeretem a csillagokat. A csillag áll az égen, és tudjuk, hogy halad, örök, de már rég kihunyt, látjuk a fényt, ami nem is létezik már, és haladunk mi is, kiszámított

pályán, tudjuk, amit tudunk, ez tudomány, itt a kétely lendületet ad. Megrajzolom a pálya ívét, bejelölöm a metszéspontokat, és tudom, hogy ez biztos, és eleve elrendeltetett.

A Leuveni Egyetem Csillagászati Tanszékére utaztam ösztöndíjjal, és már előre élveztem a magányt, hogy nem kell felesleges udvariaskodásra fecsérelni a napomat, hiszen senkit sem ismerek, nem kell megfelelnem, mert kutatni megyek, és nem várnak el tőlem tulajdonképpen semmit, elég lesz egy elnagyolt tanulmányt

benyújtanom hazaérkezésem után. Tudtam, hogy együtt utazom I. Tamással, nem ismertem, nem is érdekelt, fáradt voltam és csalódott, pihenni akartam, kiheverni az egyetemi intrikákat, az irigységet és a tolakodó bizalmaskodást. Elolvastam I. Tamás életrajzát, és örömmel láttam, hogy semmi köze az én világomhoz, színházi ember, rendező vagy dramaturg, nem is emlékszem. Jó ez így, két idegen, maradjunk is ennél, ne fárasszuk egymást. Olvastam, hogy közös beszámolót kell majd leadnunk az ösztöndíjbizottságnak. Hát majd megírjuk, hogy mivel töltöttük az időnket, ki-ki a magáét, párhuzamos egyenesekre kötünk masnit a megrendelő örömére.

nem csillagászati szakkönyv

A vonat a Nyugati pályaudvarról indult, ennek örültem, szeretem a Nyugatit. Szeretem a nevét, az öntöttvas oszlopokat. A légies, elegáns dekadencia

Havannát idézi, mindjárt ráncog a tetőszerkezet, de addig is, az üvegfödém repedésein megtörik a fény, és a szálló por lepkeáncsal éri el a mocskos földet. Elfoglaltam a helyem, és elővettem a könyvet, amit az ösztöndíj kihirdetésekor nyomott kezembe Ariadne Guide, a témavezetőm. Meglepődtem a váratlan ajándékon, nem is tudtam, mire véljem, hiszen szemmel láthatóan nem csillagászati szakkönyv volt: a szerző Kállay Géza, a címe *Melyik Erasmus kávéházban*. Eltettem, gondoltam, jó lesz az útra, és ezt is – mint annyi minden mást – Ariadne közismert különcségenek gondoltam, nem tulajdonítottam neki különösebb jelentőséget.

I. Tamás is megérkezett, teátrálisan foglalta el a helyét, igyekezett nagyon határozottnak mutatkozni, de motyogott magában, mint a színész, aki a közönségnek magyarázza, hogy most pakol, hátha valaki nem találja ki magától. Nekiszegeztem a kérdést:

– Mondja, Tamás, segítek valamiben? – zavarba jött, el is pirult, kizökkent a rendezkedésből. Leült velem szemben, és váratlanul egyenesen a szemembe nézett. Arra gondoltam, hogy a vonat az *Összefüggő elágazások* kertjébe tart, épp a közepébe, ahol még nincs ösvény, csak egy kis tisztás, ahonnan az utak erednek.

I. T.: – Mondja, Tamás, segítek valamiben? – hallottam Ágnes szavait, de sem hangsúlya, sem arckifejezése nem árulta el, mit gondol. Kérdése jelenthette azt, hogy felajánlja segítségét, ahogyan azt is, hogy így figyelmeztet, irritálja a pakolászás, amit művelek, sőt én magam irritálom, a pusztá jelenlétemmel.

Régi, félkész forgatókönyvemben van egy csapnivaló kezdőjelenet, amiben két idegen találkozik a vonaton. Nézik-nézik egymást, aztán arról beszélgetnek, vajon mi okozza, hogy bizonyos emberekkel első pillanattól biztonságban érezzük magunkat. Nem szerelmi történet, és a szereplők a feltett kérdésre sohasem találják meg a választ, ettől ugyan életszerű a sztori, de az egész forgatókönyv úgy szar, ahogy van, ha szebben akarok fogalmazni, munkaközi, ha meg őszintén, akkor *sohaelnemkészülő*.

Mindenesetre Ágnessel – sajnos vagy szerencsére – nem éreztem a filmtervben szereplőhöz hasonló biztonságot. Persze rengeteg időnk volt még, hogy apránként tapogassuk ki egymás személyiségét. Akkor mégis úgy döntöttem, hogy egyszer és mindenkorra végére járok a dolognak, méghozzá a lehető legkevésbé helyzethez illő megszólalással.

– Nézze, Ágnes, elég hosszú utazás áll előttünk. Ha megkérném, kölcsönadná nekem a könyvét, hogy ne unatkozzak útközben?

Tudtam, most jöhet bármi: düh, bosszúság, lekezelő szemvillanás, egyetlen dologban lehettem biztos, még hozzá abban, hogy a reakció őszinte lesz, mert Ágnes lelkének legmélyéből érkezik, még azelőtt, hogy a homloklebeny újra átvehetné az irányítást. Láttam, hogy ordítóan inadekvát kérdésem értelmezéséhez a pillanat törtrészére félreteszi a valóságot.

Cs. Á.: Ránéztem Tamásra – provokál vagy nem normális? Hogy adhatnék oda egy könyvet, amit éppen olvasok? Hitetlenkedve fürkésztem az arcát, amikor a szeme sarkában megrándult egy izom és leleplezte. Kitört belőlem a nevetés: ahhoz korábban kell felkelni, hogy engem átverjen! Ez az ember ugrat, ismeretlenül is a bolondját járatná velem, ezt a furfangos lazaságot pedig mindig is nagyra értékeltem.

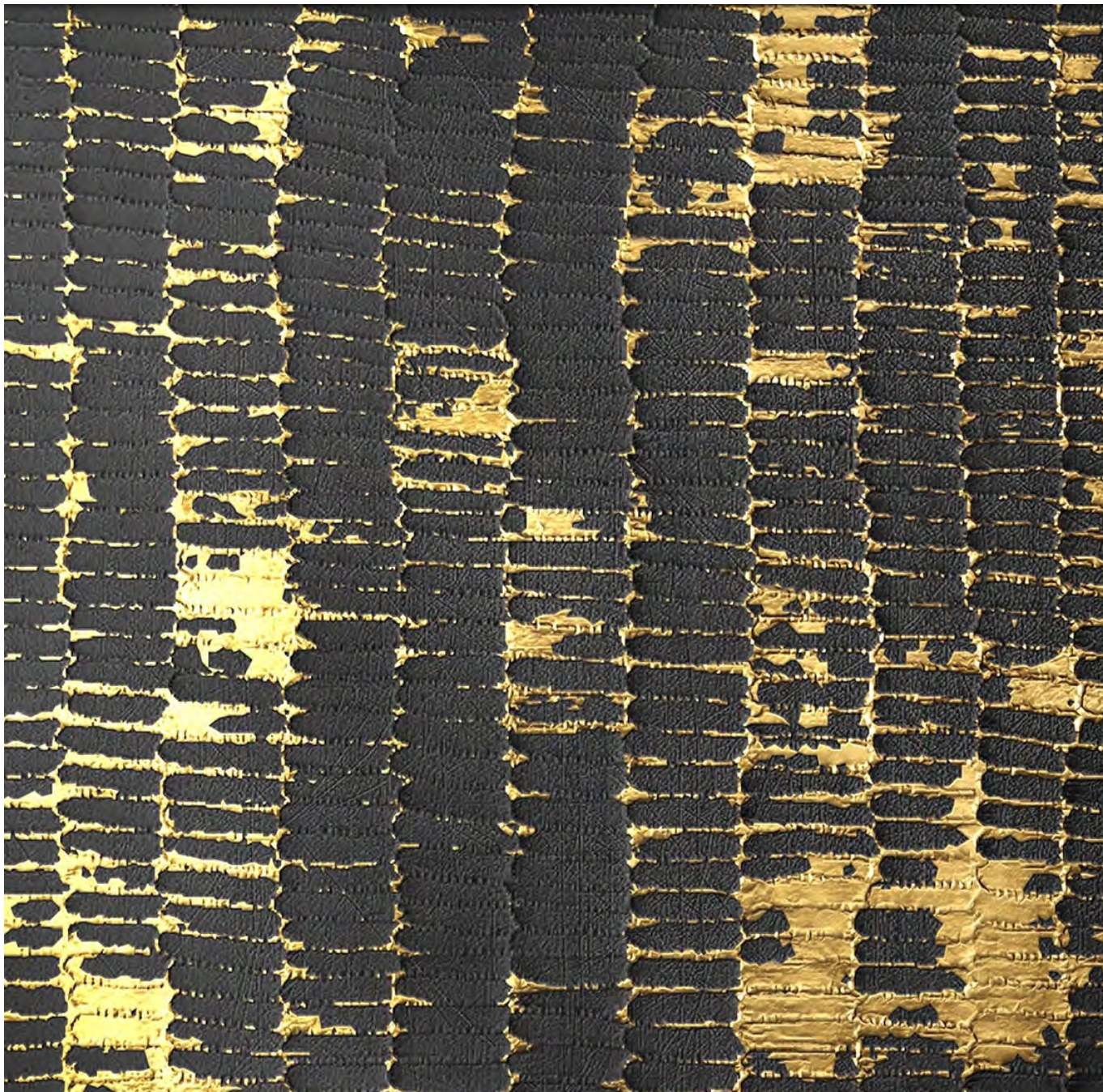
– Tamás, tegeződjünk – ajánlottam, hiszen, már amúgy is egy húron pendültünk.

– Jaj de jó, köszi – vágta rá azonnal. – És elárulod, hogy miről szól a könyved?

– Hát, nem is tudom, hogyan mondjam, mert olyan furcsa az egész. Adott a főszereplő, aki mintha maga az író lenne, és jó barátja, Remko, aki ugyan nem magyar, de tökéletesen beszél magyarul. Remkónak van egy találmánya, amit Szövegbe Helyező Szerkezetnek hív, és amivel fizikailag bele lehet kerülni a szövegekbe. Ha itt lenne a szerkezet, és én mondjuk *A Mester és Margaritát* olvasnám, fejest ugorhatnánk a történetbe. Azért az érdekes lenne, nem? Mondjuk én lennék Margarita bálkirálynő Woland estélyén, te pedig Behemót, az egyik segédem. Vagy a Mester, akit Margarita kétségbeesetten keres. Ki tudja?

I. T.: – Érdekes. És ha egy szövegbe belehelyezkedsz ezzel a...

– Szövegbe Helyező Szerkezettel – segített ki Ágnes.

- Szóval akkor az események passzív megfigyelője leszel vagy aktív résztvevő is?
- Ez egyedül rajtad áll. Lehetsz szerző, régi vagy új szereplő vagy láthatatlan szemtanú, de bármelyiket is választod, ez nem veszélytelen szerkezet. Minden titkát még a feltalálója sem ismeri, például mi történik, ha valaki olyan szereplővel azonosul, aki a történet szerint meghal.
- És hogyan lehet kijönni?

– Erősen arra kell gondolnod, hogy ez az egész csak szöveg, amihez neked semmi közöd, hogy nem valóság, hanem merő kitalálás. Akkor minden bizonynal visszakerülsz ebbe a világba.

– *Minden bizonynal?!*

– Ha szerencséd van, és minden jól megy.

– Szóval az is lehet, hogy ottragadok?

– Persze – bólintott Ágnes.

– Valószínűleg a Mester és Margarita pontosan az a könyv, amibe semmiképp sem szeretnék belecsöppenni, még nézőként sem!

– Akkor mit választanál?

A Biblia jutott eszembe, hogy milyen jó volna Jézust hallgatni a hegyoldalban, meg az olajfák alatt, és ezt már majdnem ki is mondtam, de akkor eszembe jutott az Özönvíz. Rájöttem, hogy ha a játéktól elvonatkoztatok, Ágnes kérdése durva dilemmákat vet fel. Kedvenc könyveim közül egyiket sem mertem volna bevállalni.

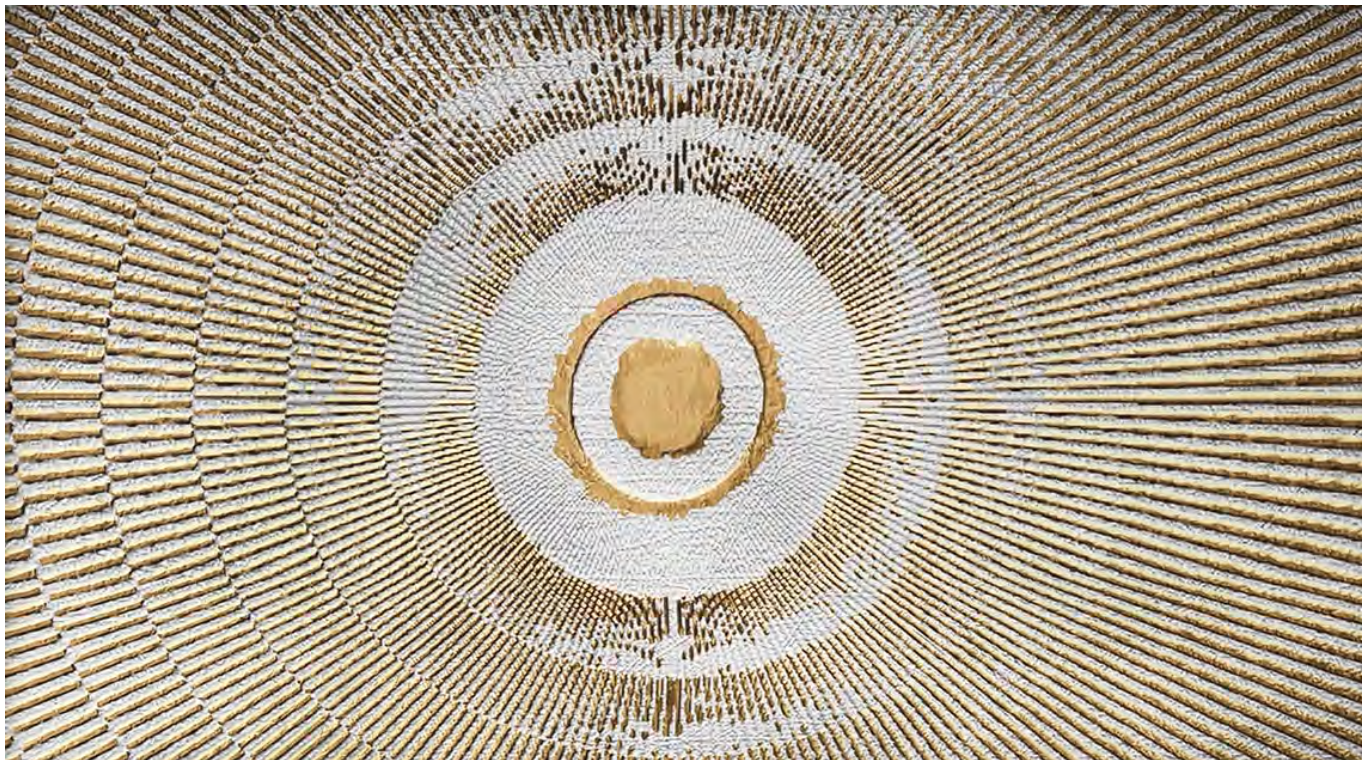
– Nemigen van veszélytelen könyv, hisz épp ez a lényeg, hogy tétje van a gondolatoknak és az eseményeknek. A tét nélküli könyvek szerencsére nem kerülnek kiadásra.

– Ez nem így van, szerintem tele vannak velük a polcok.

– Bestsellerekre gondolsz?

– Igen. Azok maximum rázósak, de nincs tétjük.

– Igaz, de nem szeretnék valami gagyi horrorba csöppenni.

- Nem gondoltam, hogy ilyen beszari vagy - támadt most Ágnes.

- Te talán egyből fejest ugranál egy random szövegbe?

- Hát persze! Páratlan lehetőség!

Ágnes eredetileg bizonyára úrhajósnak készült, aztán pályát módosított, sic felkiáltójel, haha, és csillagász lett.

- Valójában az ottragadás ijeszt leginkább. Ahhoz, hogy komolyan választani tudjak egy könyvet, sokkal több gondolkodási időre van szükségem. Szóval most hagylak olvasni.

Ágnes kérdése nyugtalanított, csak az járt a fejemben, milyen az, amikor az ember hirtelen egészen más valóságba csöppen. Minden, ami addig volt, jelentőségét veszti, korábbi élete banális ponyvává válik. Lenyűgöző és hátborzongató elképzelés.

CS. Á.: Bár mindig kötelességtudó voltam, egyáltalán nem nyugtalanított, hogy a kötelező beszámolónak még a témáját sem találtam ki. I. Tamást érkezésünk óta nem láttam, mintha elnyelte volna a föld. A Leuveni Egyetemen végre szabadnak éreztem magamat. Elmerültem kedvenc kutatási témámban: a mitológia és a csillagászat kapcsolata az ég labirintusában és a modern tudományokban. Természettudományi szempontból a mitológiai ismeretek sürgősen szükségesek, sőt, tudtam, egyenesen veszélyes poetizmus a leíró tudomány egzaktuságával szemben, engem mégis vonzott az elképzelés, hogy a mitológia jóval többet árul el a világról, mint amennyit hajlandóak vagyunk elismerni. Igen, tudományos pályafutásomat veszélyeztettem azzal, hogy a Jupiter holdjainak haladási interdependenciáinál jobban érdekel Jupiter, Thészeusz, Aszterión és Hádész, de nem szabadulhattam az irreális, ugyanakkor nagyon határozott érzéstől, hogy Leuvenben megtapasztalhatom az élő kozmosz jelenlétét.

csillapíthatatlan remegés

Az egyetemi campus elágazó ösvényei között megbújva helyezkedett el a könyvtár, ahova minden délelőtt tíz órakor betértem, és csak késő este mentem vissza szobámba.

Mondhatni, szerzetesként hajoltam nap mint nap a könyvek fölé, de a párhuzam nem állja meg a helyét, mert esetemben a könyvek tapintása csillapíthatatlan remegéssel kísért, egyszerre gyomorszorító és gyomorforgató, émelyítő izgalmat idézett elő.

Novemberi sötét este volt, amikor kiléptem a könyvtárból és megpillantottam az alakot, aki szokott helyén, a középső padon ült a parkban. Amikor elmentem mellette, megmozdult, és mintha motyogott volna valamit, de nem értettem tisztán. Meglehetősen későn értem szállásomra, lefekvés előtt azonban még kivittem fonott székeket a parányi teraszra, és onnan csodáltam a késő ősszel szokatlanul tiszta, csillagos égboltot.

I. T.: Ösztöndíj pályázatom munkacíme *Az animizmus és antropomorfizáció kapcsolata a fikcióban* volt. Hogy miért? Mert a témában tartogattam egy lényegében kész, de publikálatlan anyagot. És ezzel megkaphattam Leuvenben, amire a legnagyobb szükségem volt: szabad lehettem. Kevésbé patetikusán, azt csinálhattam az időmmel, amit akartam.

Történetesen csakugyan kutatni szerettem volna, de a szó lehető legtágabb és legkalandosabb értelmében. Nagyon vágytam *A témára*, amivel képes leszek ismét szenvedélyesen foglalkozni. Persze, ha mindezt így leírom a pályamunkámban, nyilván nem kapom meg az ösztöndíjat.

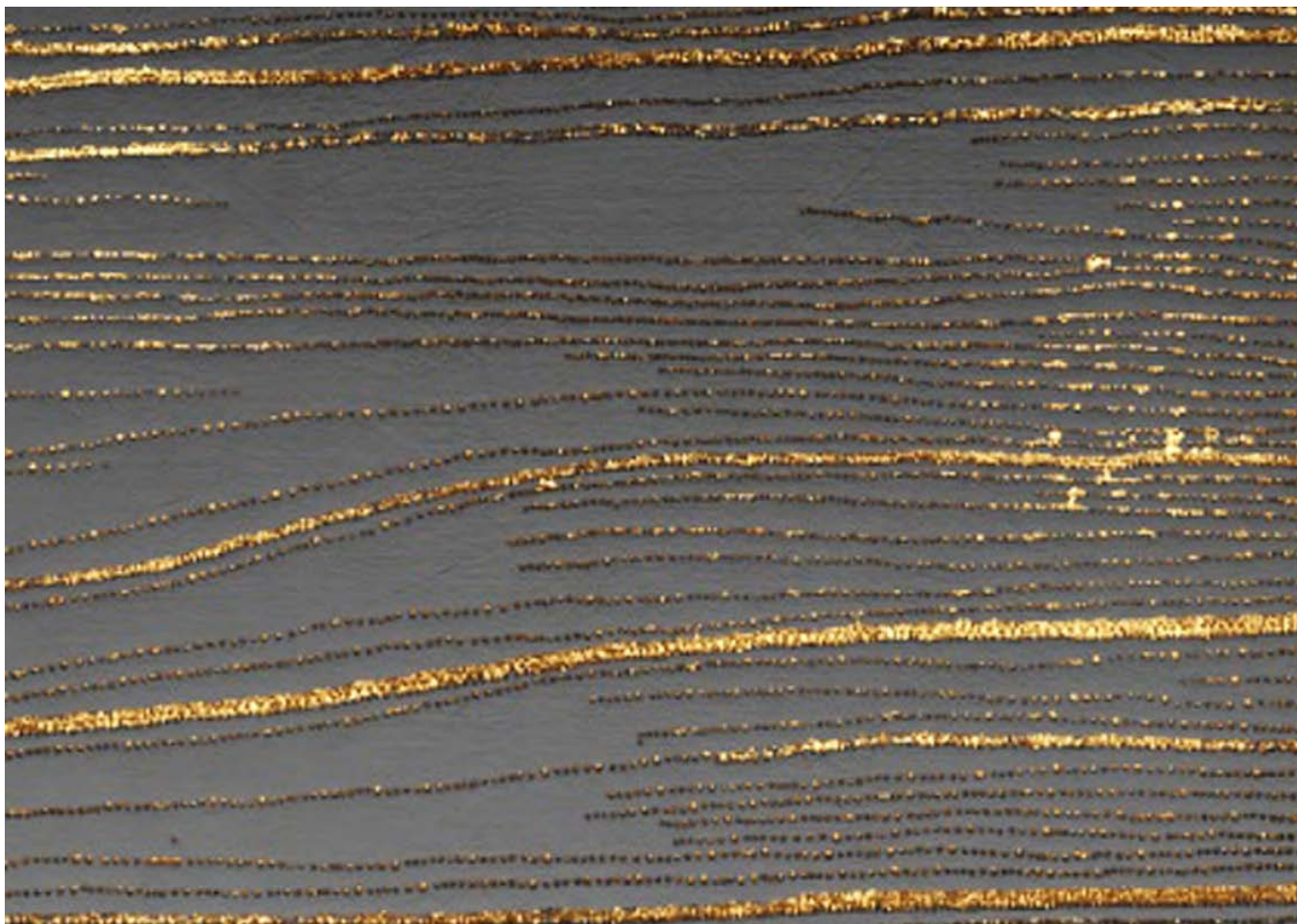
magába szippantott

Bécsi átszállásunk után Ágnes elaludt a vonaton. A könyve ott pihent az apró asztalon. Kézbe vettem és belelapoztam az *Erasmus*ba. Hamarosan azon kaptam magam, hogy olyan olvasási élményben van részem, amiben nagyon ritkán: a szöveg szinte magába szippantott.

A könyvet legszívesebben azonnal végigolvastam volna elejétől a végéig, de tudtam, hogy az idő rövidege miatt erre nincs lehetőség, ez Ágnes könyve, és éppen olvassa, már amikor ébren van. Persze, ha befejezi, bizonyára szívesen kölcsönadja Leuvenben, de mikor lesz az?! Hetek is eltelhetnek, hisz eleinte alig lesz ideje olvasni a sok intéznivaló miatt az egyetemen, a könyvtárban, a szálláson, szóval legjobb esetben is egy hónap, mire megkapom a könyvet.

Abban biztos lehettem, hogy az alacsony példányszámban megjelent magyar nyelvű könyvet még Magyarországon sem egyszerű beszerezni, nemhogy valamelyik flamand könyvesboltban. Jobb híján előszedtem a telefonomat és nekiálltam oldalanként befotózni az egész könyvet.

És ezt jól tettem. Leuvenbe érve hamar kiderült, hogy Ágnest és engem egész máshol szállásolnak el. Mindketten kaptunk egy szűk apartmant, de ő a város északi, én a nyugati részén. Azzal búcsúztunk el, hogy találkozunk másnap az ünnepélyes tanévnyitón. Ebből semmi sem lett.

A holmimat szinte ki sem csomagoltam, egyből nekiálltam olvasni. Magával ragadott, ahogyan Kállay a Szövegbe Helyező Szerkezet segítségével a képzelet, a játék és a felfedezés izgalmában keresztül-kasul haknizza a Gutenberg univerzumot. Olyan entellektüeleket szólít és szólaltat meg, mint Kierkegaard, Poe, Shakespeare, Camus, Ovidius, Tolsztoj, Wittgenstein, filozófia és művészet nagy kérdéseiről faggatja őket, sőt, nemegyszer az általuk teremtett alakokat. Nehéz terep ez az írónak, a hozzám hasonló olvasó zsebében hamar kinyílna a bicska, ha Kállay egyetlen pillanatra is felvinné a katedrán tornyosuló, felemelt mutatóujjú tanár bácsi pózát, de ez szerencsére távol áll tőle, ő önfeledten veti bele magát az esendő udvari bolond szerepébe, aki nézőpontokat idéz, egymásnak ellentmondó álláspontokat ütköztet, és csak elvétve foglal állást. Mindeközben ő is újabb réteggel gazdagítja a létező világokat, még hozzá a saját univerzumával.

A Leuvenbe érkezésem utáni időszak olyannyira Kállay könyvéről szólt, hogy napokig ki sem mozdultam a szállásomról. Eleinte kényelmetlen volt a telefon kijelzőjén olvasni a kapkodva befotózott oldalakat, de aztán ahhoz is hozzászórtam, hogy néhol a papír hajlásánál annyira csillogott a fénykép, hogy csak nagy nehezen tudtam kibetűzni a szavakat.

Cs. Á.: A Könyvtár előtt a padon minden alkalommal megakadt a szemem az egykedvűen üldögélő fickón. Gondoltam, valahol a közelben lakhat. Úgy hozzászórtam jelenlétéhez, hogy önkéntelenül is köszöntem, amikor elhaladtam mellette. Eleinte igyekeztem franciául vagy angolul üdvözölni, aztán szórakozottan magyarul kívántam neki jó napot. A válasz valami elmosódott dünnögés volt, amit nem értettem, nem is tudtam, milyen nyelv lehet, de a minimális emberi kommunikáció hatására mégis kialakult köztünk egyfajta kapcsolat.

várakozó alak

Az egyetem környéke és a város több évszázados jólét nyomát mutatta. Nem is csodálkoztam túlságosan, hogy a jelek szerint ennek az embernek nincs semmi dolga, megteheti, hogy napra nap egy padon ülve üti el az időt.

Nem láttam, hogy bárkivel beszélne, vagy a szó hagyományos értelmében-bármit csinálna. Elegáns volt, sportos alkat, szikár és magas, mint a hosszútávfutók általában. Arcát eltakarta a hanyagul nyakába vetett sál, így vonásait nem láttam tisztán, de a keze finom volt és az ujjai hosszúak. Gondolataim akaratlanul egyetlen valós leuveni ismerősöm, az idegen férfi körül keringtek. Persze, elméletileg Tamás is itt volt Leuvenben, de eltűnt, és én nem is kerestem. Előfordulhat, hogy már rég máshol jár. A padon várakozó alak viszont a táj része lett.

Éppen ezért ért váratlanul és nagyon kellemetlenül, amikor november 17-én este nem ült a szokott helyén. Pedig reggel még ott volt, mormoltunk is egymásnak egy köszönésfélét, amiből azt értettem, hogy „... napot”, és rögtön tudtam, hogy csak a képzeletem játszik velem, mert kizárt, hogy magyarul köszönt, félig elharapva a mondatot. Az ismeretlen ismerős hiányától csupasz és kifosztott lett a park, és egyszerre bosszantott is az indokolatlan és eltűzött érzés. Fázósan sétáltam szobám felé, fáradt és magányos voltam.

I. T.: Már az első olvasáskor rádöbbsentem, hogy a *Melyik Erasmus kávéházban* cselekményében a történetbeli L. városka Leuven. Ha egy regényben olvasnék ehhez hasonló véletlent, azonnal kidobna a szöveg, de ezúttal nem regényben olvastam, hanem velem történt, és az életemet nem tehettem vissza a könyvespolcra.

Eleinte úgy sejtettem, hogy a Kállay-univerzummal találkozás élményéből életem legnagyobb kreatív feladata kerekedik, ami majd valamilyen művészeti alkotás formájában kerül kifejezésre. Elhatároztam, hogy levélben felkeresem Kállay kiadóját,

megszerzem az író elérhetőségét, talán tárgyalhatunk egy lehetséges forgatókönyvről. Írtam is nekik egy hosszú emailt – hónapokkal később tudtam meg, hogy rossz címre küldtem.

A válaszra várva sem ültem ölbem tett kézzel, sőt, minden követ megmozgattam, hogy rábukkanjak Kállay karaktereire, vagyis inkább a személyekre, akikről Kállay az alakjait mintázhatta, így barátjára, Remko van der Berghe-re, Marie-ra és J. V. V. professzorra. Nem jártam sikerrel.

Közben megszállottan igyekeztem atomjaira bontani és újra felépíteni a művet. Szobám falára celluxoztam egy hatalmas csomagolópapírt, arra rajzoltam a kötet karaktereinek relációit, sorsuk elágazásait és a mitikus összefonódásokat.

A kötet leuveni eseményeinek színhelyét is megpróbáltam a valóságban beazonosítani, az Erasmus kávéháznak sejtett szórakozóhelyet, a XIII. Leó pápáról elnevezett kollégiumot Kállay szép, kertre néző szobájával, bejártam az impozáns könyvtárakat és előadótermeket, mindezt úgy, hogy megállás nélkül kerestem a Kállay által hátrahagyott nyomokat. Sok apróságra leltem, de ami a legnagyobb fogásnak bizonyult, arra az egyetem régi irattárának archívumában bukkantam. Két doboz, tele Kállay kézzel írt jegyzeteivel. Az első doboz kaotikus volt, mindenféle vegyes irományokkal, firkákkal, levelek piszkozataival. Mindezek rengeteget segítettek bizonyos helyszínek beazonosításban, így leltem rá magára az Erasmus kávéházra is, ami Kállay idejében nem is ott volt, ahol sejtettem. De nem ez volt a legérdekesebb.

disszociatív zavar

Feltételeznem kellett, hogy Kállay valami disszociatív zavarral küzdött a leuveni évek alatt, mert a második doboz mintha nem ugyanaz az ember állította volna össze. Itt a dokumentumok akkurátusan

rendszerezettek voltak, még hozzá irodalomtörténeti, nyelvfilozófiai és nyelvészeti kategóriákba. Többnyire munkaközi állapotban lévő tanulmányok részletei, de minden pontosan megszámozva, jegyzékelve, metodikai leírásokkal ellátva, különböző mérési javaslatok terjengős, de szigorú logikai rendbe illeszkedő

megjegyzéseivel kiegészítve, a hozzájuk tartozó háttérkutatások vastos függelékekben mögéjük csatolva, mindez olyan gazdagon, mintha Kállay száz évet töltött volna Leuvenben, és kizárólag a munkának szentelte volna itteni életét.

Bevallom, ezeknek a dokumentumoknak a tanulmányozása komoly koncentrációt igényelt. Éjt nappallá téve dolgoztam, és hamarosan olyan erdőben bolyongtam, ami mind sűrűbbé vált. A sokadik átdolgozott éjszakán megpillantottam egy mondatot az irodalomtörténeti mappában, ami mindent megváltoztatott.

Sokáig csak ültem ott a felismeréssel, amiről tudtam, hogy az örültek házába juttathat. Aztán elhatároztam, hogy beszélek az egyedüli emberrel, akivel erről Leuvenben beszélhetek. Elindultam Cs. Ágneshez.

Cs. Á.: Leuvenben igazi emberkerülő lettem. Én, akit általában nagyon is vonzott a társasági élet, most nem kívántam senkivel sem találkozni. Reggelente később indultam el szobámból, mint az előadásokra igyekvő egyetemisták, és egyenesen a Könyvtárba siettem, ami *maga volt az univerzum. A Könyvtár gömb alakját meghatározhatatlan és talán végtelen számú galéria alkotta, amelynek középpontja bármelyik hatszög, és kerülete felfoghatatlan. Azt is beszélük, hogy itt megvilágosodnak az emberiség alapvető misztériumai: a Könyvtár az idő eredete és minden könyvet magába foglal.* [1]

Minden könyv közül számunkra – és itt nemcsak magamra, hanem a velem egy nyelvet beszélők közösségére is gondolok – a legértékesebb kétségkívül az úgynevezett Leuveni Kódex. A név szükségképpen tökéletlen, hiszen a kódexek száma a könyvtárban megszámlálhatatlan, és mindegyik neve a Könyvtárból eredően Leuveni Kódex. E sok kódex közül az egyik hártvakódex magában foglalja azt is, ami a mi nyelvünk első dokumentált verses lenyomata, az anya sírása és gyásza feláldozott, halott fia teste felett.

A csillagászati könyvek a három egész tizennegyedik galériát töltötték meg numerikus sorrendben számolva az egységeket, míg alfabetikus sorban a tizenhatodik galériát foglalták el. A Galilei-holdak közül elsősorban Európa, régebbi nevén Jupiter II. fedéseinek számítása foglalkoztatott, és ezáltal a fénysebesség meghatározásának minél pontosabb módszerét kívántam kidolgozni klasszikus alapon. Elméleti háttérként Ole Christensen Rømer kutatásai szolgáltak, és a modern technikai eszközök biztosította pontos adatok használatával korrigáltam Rømer eredeti számításait. Munkám közben szórakoztatott a tény, hogy a klasszikus mitológiában Zeusz és Jupiter voltaképpen ugyanaz az isten, és az ő kísérőjük Jupiter II., más néven Európa, aki Aszterión hitvese, Zeusz élettársa és többek között Minosz anyja. Zeusz hófehér bika képében csábította el Európát, aki Kréta szigetén három gyermeket szült. Aszterión, krétai király feleségül vette Európát, és gyermekeit magáénak tekintette. Így lett Minosz, Európa és Zeusz gyermeke Kréta királya, akinek lánya, Ariadné beleszeret Thészeuszba, és hozzásegíti, hogy kitalálja mostohatestvére, egy másik fehér bika (vagy talán ismét Zeusz incselkedett?) és Pasziphaé nászából fogant Minotaurusz labirintusából. Mindez természetesen megtalálható a mitológiai témájú könyvek galériáján, az omega szinten, de a Könyvtár kereszthivatkozásai a csillagászati szintről is elérhetővé teszik ezeket az információkat. A Könyvtár organikus, élő egység, és a modernnek tartott tudománnyal szemben nem törekszik szétválasztani azt, ami egybe tartozik. Ebből a dimenzióból nézve Jupiter holdjainak haladási interdependenciái voltaképpen családi civódások, szerelmi történetek és bosszúk sora. Az egész csupán megközelítés kérdése: kutatásom számításokra alapozása biztosíthatja tudományos szakmai pályám felívelését, míg a mitológiai fejtegetések a legjobb esetben is elnéző félmosolyt, vagy ennél jóval valószínűbb, hogy nagy felháborodást váltanának ki a modern csillagászati tanulmányok tanszéken. Minden fegyelmezettségemre szükségem volt, és nagy erőfeszítéseket tettem, hogy a lehető legkevésbé térjek le a csillagászati szempontból tudományosnak tartott pályáról.

a Kállay-univerzum

I. T.: Korán volt, vagyis tulajdonképpen még éjszaka, de Ágnes ajtót nyitott. Amikor beléptem hozzá, néhány pillanatig úgy éreztem, mintha hazaértem

volna. Pedig Ágnes nem volt a *csajom*, a lakásában *soha* nem jártam, még csak nem is a valódi otthona volt, átmeneti szállás csupán leuveni tartózkodása idejére. Átsuhant bennem, hogy néhány hónapja most léptem ki először a Kállay-univerzum bűvköréből. Ennek persze semmi alapja nem volt...

A konyhába mentünk. Ágnes kávéval kínált és leültetett.

– Nem hiszed el, milyen jó látni téged, Ági. Sőt, én sem hiszem el.

– Jól vagy?

– Persze – mondtam, aztán meg hozzátettem, hogy – nem igazán.

– Hol voltál eddig?

– Hát – kezdtem, de az odaúton fogalmazott mondatok ostobának tűntek, és nem tudtam, mit mondhatnék helyettük –, kutattam.

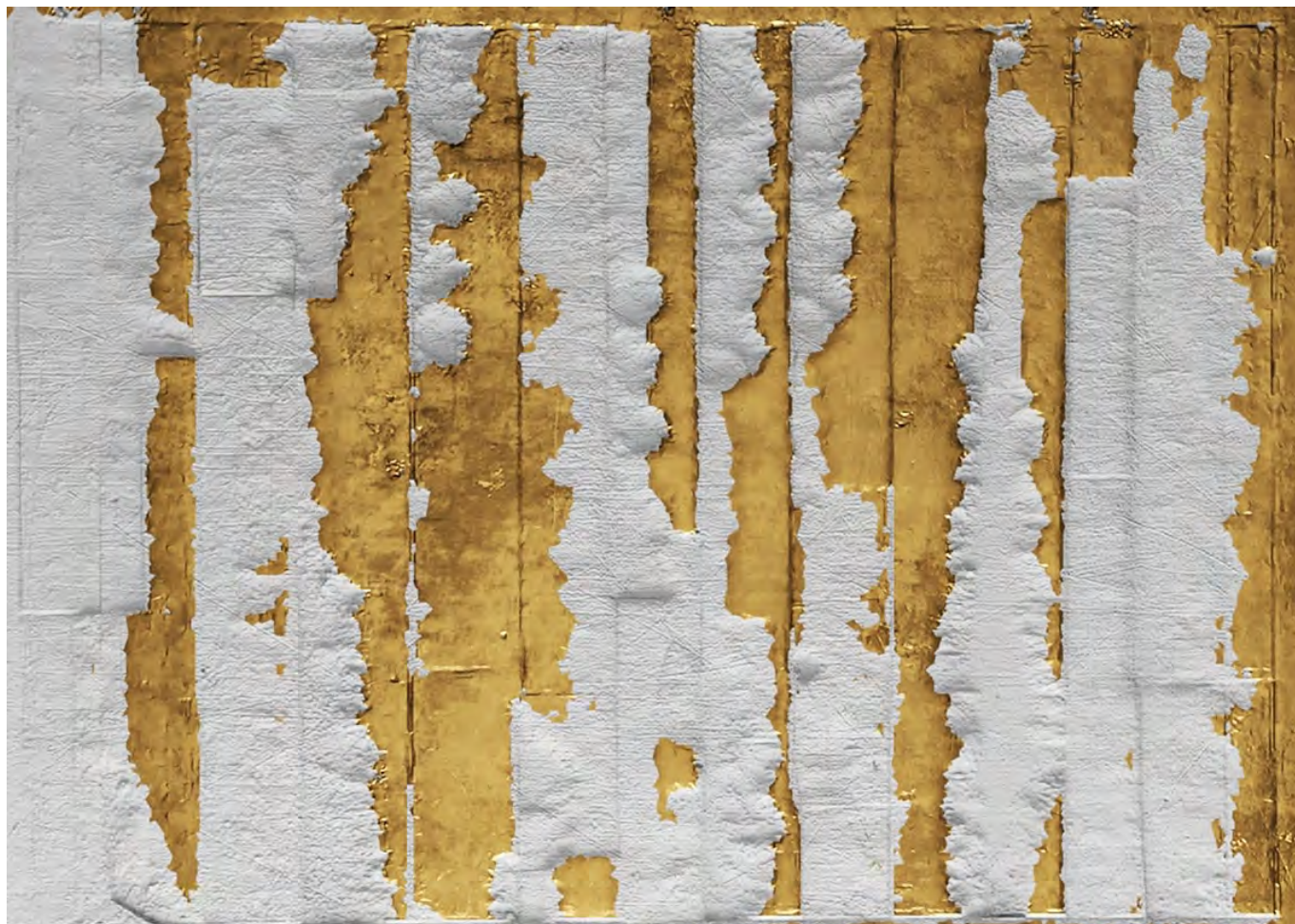
– Ezt helyesen tetted. És?

– És az van, hogy..., hogyan is fejezzem ki magam?

Ági nézett, várta, hogy mondjak végre valamit. Eszembe jutott első nagy közös nevetésünk a vonaton, ismeretségünk elején, és akkor egyszerűen kiböktem.

– A Szövegbe Helyező Szerkezet létezik.

Felrémlt bennem, hogy ezúttal nem az a tét, jó barátok leszünk-e, hanem hogy rám hívja-e a mentőket, aztán folytathatom a kutatást a diliházban. Hadarni kezdtem.

– Figyelj, Ági, tudom, hogy ez hülyén hangzik, de megtaláltam Kállay régi jegyzeteit. Egy mappában, ami az irodalomtörténeti tematikához tartozik, és iszonyatosan precízen vezetett. Kállay pontról pontra leír egy kísérletet, amit a Szövegbe Helyező Szerkezettel végzett. És ez nem szépirodalom, hanem egy száraz stílusban leírt tanulmány a Szövegbe Helyező Szerkezettel kapcsolatos ismeretekkel és a készülék további felhasználásának lehetőségeivel, konkrét alkalmazási területekkel. És ha mindez nem lenne elég meggyőző – mondtam, és belső zsebemből előhalásztam az adu ászomat –, ez is bele volt fűzve.

Egy milliméterpapír volt, rajta a Szövegbe Helyező Szerkezet mértani ábrája. Ági felé nyújtottam. Elvette, de mintha nem érdekelné, futó pillantást vetett a papírra. Felállt, újratöltött a kávéból mindkettőnknek, aztán ismét leült, és nagy sokára megszólalt.

– Tamás, most mondhatnám, amit az egésztől korábban gondoltam, hogy a Szövegbe Helyező Szerkezet tulajdonképpen maga az olvasás. Könnyű lenne, de akkor csak elmenekülnék az elől, ami egy ideje nem hagy nyugodni.

Láttam rajta, hogy most neki okoz gondot szavakba önteni a gondolatait.

– Én is találtam valamit – hangja komoly volt –, amit nem írhatok le anélkül, hogy a tudományos körök ki ne közösítsenek.

– Mégis lapos a Föld?

– Rosszabb.

– Mondd már!

– Minden jel arra mutat, hogy van lehetőség különböző dimenziók közti átjárásra. Eddig csak hipotézis volt, de száz százalékban egybecseng azzal, amit te mondasz.

Csak ültünk ott Ágnessel, és néztünk ki a fejünkből. Kerestem a megfelelő analógiát a helyzetünkre, néha beválik az ilyesmi, amikor az ember problémába ütközik. De csak olyan suta metaforák jutottak eszembe, mint hogy két hangyára hasonlítunk, akik éjszakára a hangyabolyon kívül rekedtek.

– Mintha egy fikcióban lennénk – törte meg Ágnes a csendet.

Tényleg pont olyan volt. És akkor hirtelen összeállt minden. Értelmet nyert az egész, ami az indulás óta körülvett.

– Annyira olyan, hogy az! – kiáltottam, és most már biztos voltam benne. –
Belehuppantunk Kállay *Erasmus*ába!

Cs. Ágnes és I. Tamás némán ücsörögtek az apró konyhában és próbálták felfogni, hogy fikció és valóság egy és ugyanaz.

- Ha tényleg így van, hogyan tudunk kiszállni? - kérdezte Ágnes.

Tamás megrántotta a vállát.

- Harminchetedik oldal: „A visszatéréshez erősen arra kell gondolnod: ez az egész csak szöveg, amihez neked semmi közöd, hiszen nem valóság, hanem merő kitalálás.” De persze ugyanitt áll az is, hogy „A vállalkozás bizonyosan nem veszélytelen.”

Ágnes megkönnyebbülten sóhajtott és behunyta a szemét. Tamás tudta, hogy Ágnes készül visszatérni a normális világba. Úgy sejtette, pillanatokon belül kámforrá válik. Eltűnődött, vajon találkoznak-e valaha. Nézte Ágnest, néhány hónapja még a létezéséről sem tudott, és mostanra az egyedüli lényé vált, akivel osztozik sorsán, most például egy képzeletbeli konyhaasztalnál ülnek, de valójában fogalmuk sincs róla, hogy pontosan hol a jó égben.

Ágnes hirtelen óriásit csapott az asztalra.

– Nem megy! – kiáltotta, és segítségkérően pillantott Tamásra. – Azok után, hogy bizonyos vagyok a dimenzióugrás lehetőségében, nem tudom magammal elhíttetni, hogy ez fikció. Érted?!

– Ne nézz így rám – tette szét kezét Tamás –, szerintem én azóta nem tudok kiszállni, hogy a vonaton elaludtál, én meg belelapoztam az *Erasmus*ba. Az imént talán egy pillanatra kiszálltam, amikor beengedtéél, de az is lehet, hogy csak még mélyebbre kerültem. Egyébként, ha már itt vagyunk, legalább szétnézhetnék ebben az úgynevezett fikcióban.

Ágnes csodálkozva állapította meg, hogy Tamás, aki az imént még elgyötört, kialvatlan figura benyomását keltette, most frissen, üdén szürcsöli a kávéját. Nem volt benne biztos, de úgy rémlett, Tamás arca egy perccel korábban még borostás volt, most meg mintha egyenesen a borbélytól érkezett volna.

– Keressük meg Remkót, mert csak ő tudja, hogy hol van a Szerkezet. Ha megtaláljuk, egyszerűen kikapcsoljuk, és hazajutunk, nem? Azt mondod, Remkónak itt kell lennie valahol az egyetem környékén. De hol? Én nem találkoztam senkivel.

Tamás töprengve nézett, látszott, hogy valami szöveget ütött a fejébe.

– Az Erasmus Kávéházban kell lennie, a fikció törvényszerűségei szerint csakis ott lehet!

Ágnes elképedve nézte Tamást.

– Erre nem gondoltam. Igazad van! A fikció törvényszerűsége legalább olyan erős, mint a fizikai törvényszerűség. Tamás, neked kell odakalauzolni engem, mert fogalmam sincs, hol van az a kávéház.

Ágnes induláskor felmarkolta a könyvet, mintha a tény, hogy a kezében van a kötet, utat mutatna vagy megvédené őket a lehetséges veszedelmektől. Abszurd még a feltételezés is, a könyv felé nyúló kéz mozdulata mégis határozott, sőt, sürgető volt. Sötétben érték a saroképülethez, ami hajdan az Erasmus kávéháznak helyt adott. Egy árva lelket sem láttak. Túl fájdalmas lett volna kimondaniuk, amit mindketten éreztek: zsákutcába jutottak.

– Ennek így semmi értelme – szakadt ki Tamásból –, Remkónak itt kellene lennie!
Különben nem áll össze a történet.

– Milyen történet?

– Hát a könyv. Az *Erasmus kávéház!*

Ahogy Ágnes ránézett, Tamással fordult egyet a világ. Lehet, hogy Ágnes olyan mélyen belekerült a történetbe, hogy a valóságnak már a foszlányait sem tudja felidézni.

– Melyik Erasmus kávéház? – kérdezte Ágnes, és a hangja tele volt értetlenséggel. Egy végtelenül hosszú pillanatra csak meredtek egymásra, aztán egy apró kis izom megmoccan Ágnes szája csücskénél, és kitört belőle a nevetés.

– A frászt hoztad rám.

– Az első naptól vissza akartam adni a kölcsönt – mondta Ágnes, és együtt nevettek bele a leuveni éjszakába, hangjuktól visszhangzott a középkori kis utca, és néhány pillanatra az sem zavarta őket, hogy nagyobb bajban voltak, mint életükben bármikor.

A járda szélén ültek némán. Tamás a földet, Ágnes az eget nézte, és sokáig hallgattak.

– Fantázia – szólalt meg Tamás.

– Tessék?

– Csak azt akartam mondani, hogy te korábban azt gondoltad, a Szövegbe Helyező Szerkezet maga az olvasás, én most azt, hogy a Szövegbe Helyező Szerkezet a fantáziánk.

Ágnes elgondolkodott.

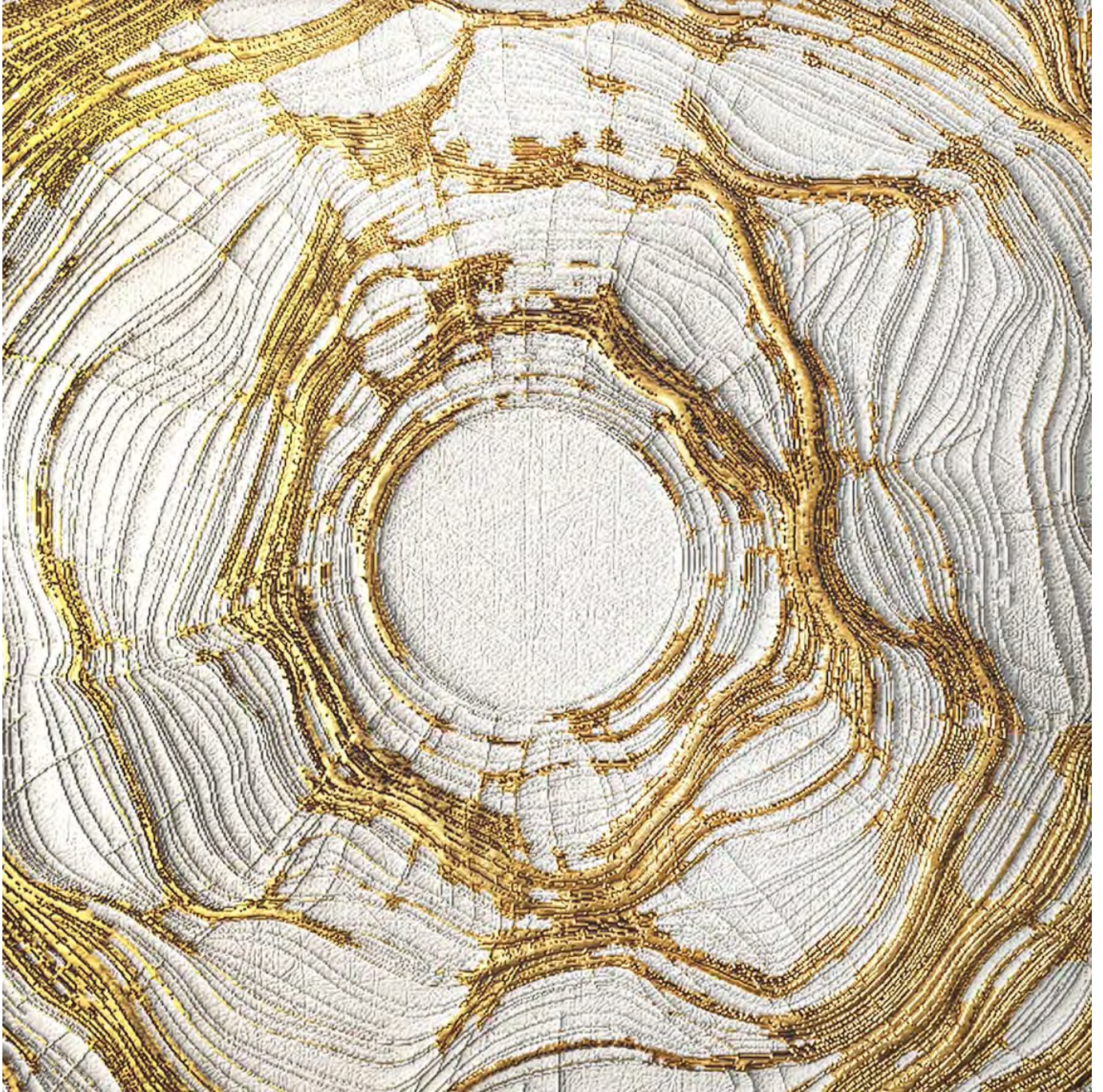

- Az összképet tekintve így tényleg pontosabb. De számít ez most?
- Nem hinném. Lehet, hogy örökre itt rekedtünk.
- Ha itt rekedtünk, felhagyok az asztronómiával, és nyitok egy könyvesboltot.
- Tessék?
- Sőt, regényeket írok. Vagy festek..., táncolok. Taníthatnék egy középiskolában! Mondjuk spanyolt! Igen. Mindazt megcsinálom, amiről már rég lemondtam.
- Miért éppen spanyolt? Megvan! Lehetséges, hogy el kell utaznunk Kaliforniába a San Juan-i egyetemre, tudod oda, ahol Kállay nyaranta tanított, pont, ahogy leírta az *Erasmusban!*

- Szerintem ezt alaposan túlbonyolítod – aztán hozzátette –, és megint borostás vagy!
- Szerintem a dimenziók a kulcsai mindennek – magyarázta Ágnes. – Szakadj el végre a kézzelfogható dolgoktól. Másik történetben vagyunk, és nem az *Erasmusban*!
- Na ne! Sok millió történet létezik! Olyan, mintha tűt keresnénk egy szénakazalban.

Sokáig csendben voltak. Aztán Ágnes hirtelen felpattant.

- Azt javaslom, kövessük a Bika-csillagkép szarvát.
- Miért pont a bikát?
- Tudod, hogy honnan van nekem Kállay könyve?
- Könyvesboltból.
- A témavezetőm, Ariadne Guide adta az út előtt. Furcsa is volt, de nem akadtam fenn rajta, csak eltettem. Ariadne, hát persze, világos, hogy utat mutat, elküld valahova, jobban mondva, beleküld valamibe.

- Nem értelek, mi köze ehhez a csillagász témavezetődnék?

- Az, hogy nem szénakazalban keressgélünk, hanem egy labirintusban.

- A Minotaurusz-sztoriban vagyunk?

- Igen. Aszterión háza! Csak ott lehet Remko, és már biztosan tudom, hogy minket vár. „Ahogy fenn, úgy lenn.”

Ágnes a csillagos égre pillantott, Tamás követte tekintetét. Nézték a fejük fölött szikrázó végtelen fényködöt.

– „Az égen is csak labirintus látszik, az ember a csillagokat, a csillagok az embert nézik.” Tomi, ne nézz hülyének, de szerintem tényleg tudom, hogy merre induljunk el. ^[2] „Thészeusz egén Bika-csillagképben ragyogott a Hold.”

Ágnes indult is, Tamás nem ellenkezett, sőt, mintha megkönnyebbült volna, engedelmesen botladozott utána a sötétben.

Mint egykor a napkeleti királyok az esthajnalcsillagot, Ágnes és Tamás a bika szarvát követték. Hamarosan elhagyták a városközpontot, szinte egyetlen lélegzettel futottak vissza az egyetemi campusig, a park közepén Ágnesben felrémlett, hogy a világ köldöke nem szükségképpen az emberi szimmetriatengely közepe, a dimenziók egymásra helyezve csúszkálnak a végtelen téren és időn át.

a bika szarvának hegye

Már nem akartak egyetlen irányt tartani, cikcakkban kerülgették a fákat és a bokrokat, és már nem tartották fontosnak számolni a fordulókat sem, mert biztosak voltak benne,

hogy a három lehet akár harminchárom vagy háromszázharminchárom. Néha felpillantottak az éjszakai égre, tekintetükkel megkeresték a bika szarvának hegyét, hogy megbizonyosodjanak róla, jó felé haladnak.

A sötétben csak az utolsó pillanatban vettük észre, hogy az egyetemi könyvtár melléképületének mindig tárva-nyitva tátongó vasajtaja ezúttal zárva van. A nagy sietségben kis híján fejjel zuhantunk neki.

A kapu pántján félreérthetetlen motívum, egy szépen kovácsolt „A” alakzat sejlett fel, és köré görög labirintusmintát álmodott egy valaha élt kovács. A bejárat felett elfeketedett felirat hirdette: Husserl Archívum. A lendületünktől az ajtó megdöndült, de nem nyílt ki. Egyikünk belecsimpaszkodott a vaskilincsbe. A kaput kulcsra zárták.

Az üvegcsörömpölés a legaluszékonyabb biztonsági őrt is képes lett volna felriasztani.

– Megőrültél – suttogtuk egymásnak –, mit művelsz?

– Miért? Ha úgyis fikcióban vagyunk, nem tökmindegy? – Ekkor beleharsogott az éjszakába a riasztó.

Na tessék, most mit csinálunk? Koncentrálunk kell, különben felferjük az egész egyetemet! De egyikünk képes volt elhallgattatni a visító vijjogást – az akaratával.

Felsegítettük egymást az ablakhoz és néhány pillanat múlva a Husserl Archívum márvánnyal burkolt folyosójára huppantunk. A benti labirintus a kinti és az égi tökéletes mása, vagy – ha tetszik – tükörképe volt, *„az a hely, ahol a világegyetem minden helye megtalálható, s tisztán és minden oldalról láthatóan.”*^[3]

Hihetetlen, de a sötétben a tájékozódás nem okozott gondot, mert a mennyezeten az égbolt fényei ragyogtak. Elég volt megtalálni a Bika csillagképét, és tekintetének iránya után igazítottuk lépteinket.

„A ház akkora, mint a világ, jobban mondva maga a világ. (...) Minden sokszoros, tizenegyszeres, de van két dolog a világon, amely csak egyszerinek látszik: odafent a kusza nap, idelent Aszterión.”^[4]

A labirintus közepén – amely persze ugyanúgy lehetett a széle vagy az oldala is –, egy forduló után megpillantottunk egy kísérteties alakot. Farmerdzseki volt rajta, a hátára harsány, piros betűkkel hímezve: BULL.

Látszott a férfin, mert az volt, legalábbis annak tűnt, hogy figyelmét teljesen leköti valami. Előregörnyedt, és minden erejét megfeszítve próbált szétcsavarni vagy darabokra törni egy fémszerkezetet.

– Te vagy Remko! Hiszen te tudsz magyarul! Minket figyeltél a parkban.

Felénk fordult. A beszüremelő holdfényben sápadt volt az arca, mint egy halottnak.

– Túl sokáig vártam rátok, már azt hittem, meg se találtok. Próbáltalak figyelmeztetni titeket, hogy siessetek. A Szövegbe Helyező Szerkezet nem játék. Nem maradhat itt, ha én már nem leszek. Még illetéktelen kezekbe kerülhet. Gyorsan, vegyétek át, mielőtt megszűnök, különben nektek is végetek.

Láthatóan nagy erőfeszítésébe került a beszéd, de akcentus nélkül beszélt magyarul. Közelebb léptünk és átvettük a Szövegbe Helyező Szerkezetet, ami szinte sütötte a kezünket.

Remko szeme akkor felcsillant.

– Miféle könyv van nálatok? – kérdezte, és az *Erasmusra* mutatott.

– A barátod, Kállay Géza könyve.

Remko kézbe vette, és szemét elfutotta a könny.

– A fikció és a valóság egylényegű matéria – dünnyögte –, a különbség csupán érzékelés kérdése.

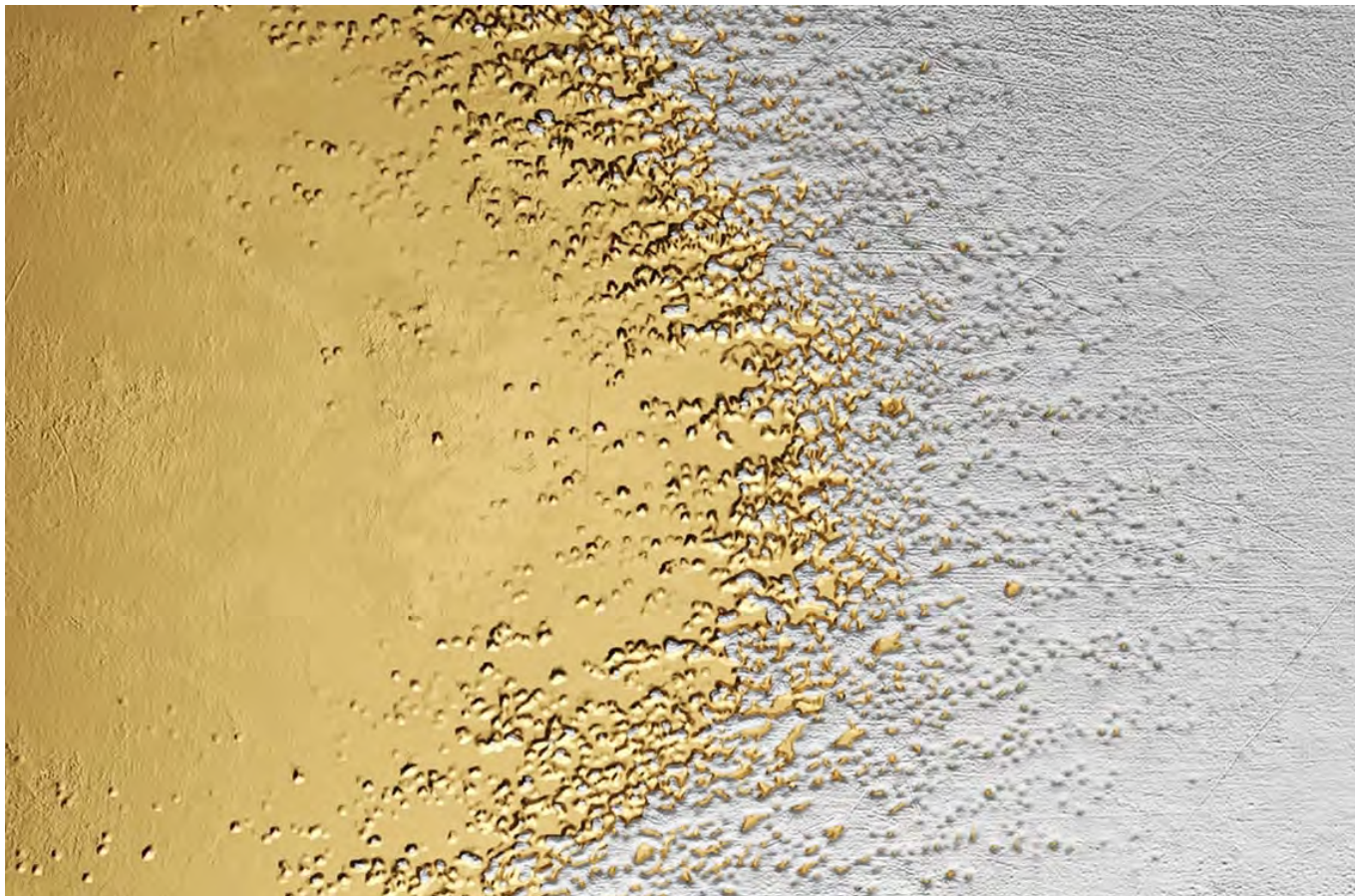
Remko agóniája nem volt fájdalmas, sem rettentő, inkább dimenzióváltás.

„És az álmodó ember álmában felébredt a megálmodott. (...) Remko megkönnyebbülve, megalázva, elborzadva megértette: ő maga is csak jelenés, őt is álmodja valaki.” ^[5]

az ösztöndíjbizottság

Egy ajtó előtt állunk. Tanácstalanul pillantunk körül, fejünk zúg, kicsit szédülünk. Vajon most megyünk vagy jövünk? Kezünkben keményfedelű dosszié, tartalma számunkra ismeretlen. Az ajtó kicsapódik, szálló por szaga tölti be a levegőt. Egy terembe lépünk, ahol hosszú asztal mögött ül az ösztöndíjbizottság. Ismeretlen arcok érthetetlen kérdésekkel bombáznak, vaktában válaszolunk. Tehát visszatértünk, az ösztöndíj ideje kitelt, és most el kell számolnunk az elvégzett munkával.

Egymást támogatva találjuk ki, milyen hasznosan kutattunk a Leuveni Egyetemen. Fikciót gyártunk, ami valóságnak tűnik, legalábbis elfedi a valóságot, ami teljességgel hihetetlen fikció. Ariadne Guide feltűnően hallgat, és szigorúan méreget minket. Magabiztosan adjuk át a keményfedelű dossziét. Tudjuk, hogy csak a tanulmányunk lehet benne, egy négykezes, a követelmények szerint.

A beszámoló végeztével a bizottság elégedetten szedelőzködik, ma hamar végeztek, mehetnek ebédelni, nem kell problémás ügyekre fecsérelni a drága időt.

Tanácsstalanul álldogálunk. A kiüresedett teremben csak Ariadne maradt, és halkán felteszi az egyetlen lényeges kérdést:

- Megtaláltátok?
- Igen. Meghalt.
- Tudtam. Biztos voltam benne. Géza is. Ugyanakkor történt.
- Nem történhetett máshogy.
- A fikció törvénye összefonódott a valósággal.
- Az elágazó ösvények összetalálkoztak a végtelenben.

– És a valóságfikció kapu? – kérdezte Ariadne.

– Első ránézésre mintha zárva lenne, de aki közelről is szemügyre veszi, látni fogja, hogy nyílik. Nyitva hagytuk.

– A Szövegbe Helyező Szerkezetet olyan helyre rejtettük, ahol a következő Thészeusz megtalálhatja.

Ariadne elégedetten bólintott.

Kállay Géza *Melyik Erasmus kávéházban* kötete nyomtatásban 2007-ben jelent meg. Bővített változata **e-könyvként elérhető**. Lásd még a könyvről: Fábián Annamária: **Melyik úton hazafelé**

1. Borges: *Bábeli könyvtár*
2. <https://ligetmuhely.com/liget/vegh-jozsef-aszterion-haza/> ↑
3. Borges: *Az Alef* ↑
4. Borges: *Aszteriön háza* ↑
5. Borges: *Körkörös romok* ↑

kép | shutterstock.com